

Recenze knihy:

Nápady na ubrousku

připravil Lukáš Bajer
učitel, ZŠ a MŠ Husova, Brno
šéfredaktor www.mitvsehotovo.cz

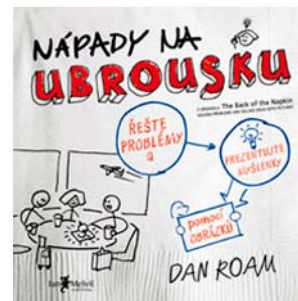
„Pane učiteli, to nejde. Když si stoupnu před třídu, mám strašnou trému,“ obhajovala svůj nevydařený referát jedna z mých šestáček, která má tu smůlu, že u nich ve třídě učím češtinu. „To je pravda. To se nedá! Když se všichni dívají...“ přidali se další žáci, kteří už svoji oblíbenou knihu v naší „čítárně“ představovali. Něco podobného jsem, pravda, čekal už před nějakou dobou. Tréma u veřejných vystoupení je problém, který se jen těžko odstraňuje. Co, odstraňuje. Ona vlastně odstranit nejde, jde ji jen minimalizovat. Tím, že se člověk perfektně připraví. Jak to ale žákům dokázat, aby mě uvěřili? Jak je přesvědčit?

„Dobře,“ odpověděl jsem. „Pojďme to zkusit z jiné strany. Olgo, zkus mi shrnout v pěti větách, o čem je příběh pohádky Modré světlo.“ Olga se nadechla: „O vojákovi, kterého král vyhodí ze služby...“ vychrlí naprosto bez problémů celou odpověď. Je to ten stejný člověk, který nedokázal říct během referátu souvislou větu? bleskne mi hlavou. „A co se ti na pohádce líbilo?“ otočím se na dalšího klíklouna-trémistu. Bez zaváhání odpoví – celou větou a bez zadrhnutí. „Co bys napsala jinak?“ oslovím „trémistku“ sedící vedle. „Určitě víc o tom, jak našel to světlo.“ „Hej, a taky to, jak ten mužik zmaloval záda těm soudcům a královi,“ skočí jí do řeči třídní bavič Honza. „A co víc bys chtěl vědět ty?“ obracím se na Karla, který na téma tréma u referátu celou dobu jen souhlasně přikyvoval. „Kde se vzalo to světlo... a co dělalo před tím, než ho voják našel.“ Ani zadrhnutí, ani slovíčkem nezaváhal. „Jak se vám odpovídalo na mé otázky teď?“ Nechápatě se na mě podívali. „Byli jste nervózní?“ „Ne,“ zavrtěla hlavou více jak polovina třídy, která se „mini-experimentu“ svými odpověďmi účastnila. „A víte, proč jste vůbec nebyli nervózní?“ „Nevíme,“ za všechny uzavřela Tereza. „Chcete vědět, proč jste nebyli nervózní?“ Ticho. „A chtěli byste vidět, co dělat, abyste už příště nebyli nervózní?“ lákal jsem další otázkou. Ticho zhoustlo. A měl jsem je na háčku. Na tabuli jsem fixou nakreslil čtverec. „Toto je naše pohádka Modré světlo. Už si s ní hrajeme nějaký ten týden a každý jste se s ní pořádně seznámili – a každý z vás si k ní vytvořil nějaký vztah.“

O hlavy doplněný obrázek začal zabírat celou střední část tabule. „Co všechno jsme s Modrým světlem dělali?“ ptám se třídy, která hledí na tabuli. Skoro všichni vypadají, že chtějí vidět, co ještě se na tabuli objeví. „No, to o čem to je, to shrnutí.“ „A taky ty postavy, jako která je hlavní, která vedlejší, a jaký k sobě mají vztah.“ „A pak to s těmi předávnými jmény, jak se voják

změnil v příběhu.“ „A ještě ty hlavní události, jak tu byli ti Slováci,“ vzpomene si kdosi na hodinu, ve které byli na náslechu slovenští kolegové. Všechny odpovědi poslušně kreslím na tabuli. Místo aktivity o hlavních a vedlejších postavách trojúhelník z krále, vojáka a princezny, ke kterému jsme v závěru oné hodiny došli. Místo shrnutí Fishbone diagram, který jsem použil k tomu, abych žákům ukázal, jak by se mohli naučit shrnout jakékoliv učivo do pěti vět, (a kterým jsem je začal tuto dovednost zcela nenápadně učit). Dva obdélníky se šipkou místo označení vývoje postavy a časová osa jako 5 hlavních bodů-událostí příběhu. Obrázky, ke kterým jsme dospěli v průběhu necelých 4 vyučovacích hodin, kdy jsme s Andersenovou pohádkou pracovali.

„Pamatujete si to všichni?“ „Jasně,“ smete moji otázku ze stolu Ester. „Kolik stránek měla tahle pohádka?“ „Tři,“ odpoví kdosi. „A vidíte, co všechno jsme s ní dělali? Několik přikývnutí.“ „Víte, kde je problém u vašich referátů?“ začal jsem jim nemilosrdně tesat svědomí. „Každá knížka, o které tady každý z vás mluvil, měla víc jak sto stránek. Tak schválně, Tomáši, jak dlouho sis připravoval své vystoupení ty?“ „Asi deset minut.“ „Byls nervózní?“ „Hrozně.“ „A co ty, Terko? Jak dlouho?“ „Asi dvacet minut,“ odpověděla slečna, která až do tohoto okamžiku věřila v to, že během 20 minut shrne téměř 300 stran Posledního mohykána do vystoupení o délce 5 minut – a ještě se svůj referát perfektně naučí. „Deset

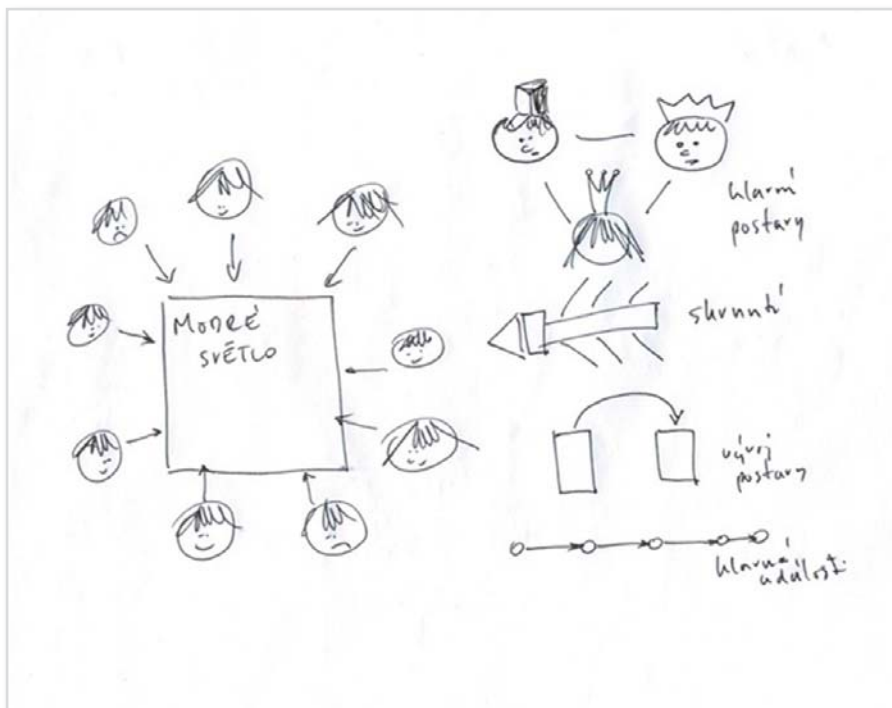

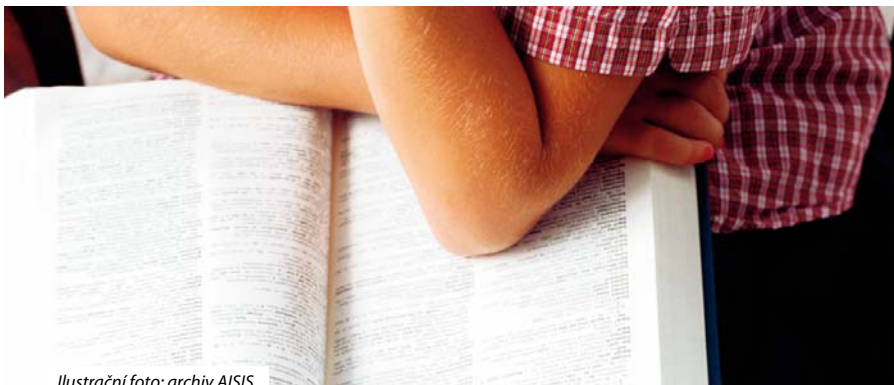
nebo dvacet minut na 100 stránek. A jak jste si svůj referát chystali?..“

Chvilí jsme probírali, jak při přípravě referátu postupují. Chtěl jsem, aby si každý uvědomil, co přesně je přivedlo (u všech bez výjimky) k nepříjemnosti zvané nervozita během výkladu.

„Tak vidíte, tady jsme si hráli s jednou pohádkou celkem asi 90 minut – a každý z vás jste dokázali bez zaváhání a nervozity odpovědět. Jako by se nechumelilo. A víte proč?“ „Protože jsme věděli, o čem mluvíme,“ probral se ze zimního spánku David.

Přišel čas na poslední zásek. „A o tom to přesně je. Když si chystáte referát, nebo jakékoliv vystoupení, musíte perfektně vědět, nejen to, co chcete říkat – ale také alespoň dobře rozumět tomu, o čem mluvíte. Jinými slovy...“ doplnil jsem obrázek o poslední dílek...

Ilustrační foto: archiv AISIS

ZAJÍMAVÉ WEBY

www.workaholic.bloguje.cz – osobní blog učitele Lukáše Bauera. Najdete zde mnoho zajímavých kreativních nápadů a tipů pro výuku. Lukáš Bauer je také autorem několika e-booků.

www.mindmaps.cz – osobní stránka pana ředitele Mgr. Hubatky. Veliký zdroj informací pro používání techniky Mozkových map. Více informací najdete také na stránce www.evokace.cz

„... to, co jsme tady dělali všichni společně, musíte během přípravy na referát udělat každý sám. Musíte se zamyslet, o čem vlastně chcete mluvit, ujasnit si, co hlavního o knížce chcete říct a především, musíte vědět, proč právě toto říkáte.“ Ticho. „Kolik z vás jste se před tím, než jste začali dávat dohromady to, co budete říkat, zamysleli nad tím, o čem přesně ta knížka je? A kdo jste řešili, jak se chová hlavní postava?

Mít vše hotovo

Kniha *Getting Things Done* vyšla v roce 2001. Stala se bestsellerem, David Allen se stal celebritou a získal označení „jeden z nevlivnějších myslitelů v oblasti produktivity“, „Henry Ford digitálního věku“; o metodě psaly prestižní časopisy, např. *Time*, *Wired*, *The Guardian*, *BusinessWeek*, *CNN Money* apod.

Allen svůj systém organizace práce vypracoval v průběhu 20 let koučování v prestižních firmách a dodnes jej učí ve společnostech jako *Sony*, *Lockheed Martin*, *Microsoft*, *US NAVY*, *Světová banka*, *Oracle* a dalších.

Kniha *Getting Things Done* vyšla či právě vychází již ve 30 jazycích světa v nákladu překračujícím 650 000 výtisků. České vydání z roku 2008, *Jan Melvil Publishing*, www.melvil.cz.

va? A proč dělá to, co dělá?“, chrлил jsem jednu otázku za druhou. Nikdo neodpověděl – a já viděl, že jsem trefil do černého. Viděli, kde je problém. Zdálo se mi, že si při pohledu na pokreslenou tabuli uvědomili, kde ve své přípravě udělali chybu. A já si mohl opět udělat čárku na pomyslné pažbě, která sleduje, kolikrát mi jednoduchý obrázek při vysvětlování problému neskutečně pomohl. Problému, který najednou nebyl problémem – ale naprosto jasnou věcí. Tak tomu ale nebyvalo vždy. ... Jako téměř každý začínající učitel jsem na začátku své praxe zjistil nemilou pravdu: ve škole pro učitele jsem se víceméně vůbec nenaučil vysvětlovat problémy. Namítnete: „Na tom se není co učit. To buď člověk umí, nebo neumí. A žádná škola tady nepomůže.“ Není to úplně pravda, zlepšovat či zdokonalovat se dá ledacos. Kdyby člověk uvěřil, že se nedá něco naučit, asi by nemohl učit, nemyslíte?

I učil se náš učitel tím, že hledal různé nápady v prezentacích kvalitních řečníků, piloval triky použitelné, odmítal tipy nefungující a především stále studoval další a další materiály, které by mu s přednášením pomohly. I stali se jeho žáci pokusnými králíky, měl bych dodat, ale to by „serióznosti“ textu ani osobě našeho učitele moc nepřidalo, a proto raději tuto větu škrtnám: I stali se jeho žáci pokusnými králíky. ... A tu mi osud do cesty postavil přednášku Dana Roama, už ani nevím, která z nich to byla. A Roam změnil můj vysvětlovací-přednášecí přístup od základů. Nápady na ubrousku nejsou totiž knihou ledajakou. Jejich autor, spolupracovník mnoha firem jako jsou *Google*, *e-Bay*, *WallMart* či v poslední době třeba *Microsoft*, se živí jako „profesionální“ vysvětlovací problémů.

Kdybych měl jeho práci shrnout do pochopitelného příkladu: pokud máte obrovské množství dat – a nedaří se vám v nich najít jasnou, přehlednou a především pochopitelnou strukturu, Dan Roam je tím, koho potřebujete. A protože Roam nemůže být všude, zkuste jeho bytost nahradit jeho knihou.

Každý umí myslet vizuálně!

Roam přichází k vysvětlování problémů „revolučním“ přístupem – během vysvětlování se snaží

donutit posluchače používat nejen „běžné“ myšlení, ale jednoduchými obrázky donutit k činnosti i posluchačovu představivost. Na praktických příkladech vysvětluje, proč se hodí použít místo abstraktních, často nesnadno „uchopitelných“ problémů obrázky – a využít jejich jednoduché hravosti k přesvědčení posluchačů. Praktický příklad jste viděli: ač se jedná o koncept naprosto... neběžný, vypadalo to, že po nějakých pěti minutách moji žáci vysvětlování pochopili. Nemluvil jsem do prázdna – ukazoval jsem konkrétní „příklady“, a protože jsme řešili jejich problém, s nímž se budou muset minimálně v češtině v dalším pololetí znovu vypořádat, chtěli vědět (a vidět) víc. (Navíc jsem si jejich pozornost zajistil tím, že jsem se na odpovědi ptal. Co bych jim ale prozrazoval triky z učitelské kuchařky, že?)

Vidět znamená uvěřit – a pokud člověk vidí postupně, znamená to, že problém pochopí. A přesně toto Roam ve své knize ukazuje: jak uchopit abstraktní, místy těžko uchopitelné problémy – a vysvětlit je posluchačům tak, aby je pochopili.

Text knihy nepřináší jen informace o efektivním způsobu myšlení. Jakmile se člověk do knihy začte (což díky skvělé historce hned v první kapitole nebude trvat dlouho), zjistí, že Roamova kniha je současně i učebnicí, která ukazuje, jak efektivním způsobem problémy řešit. A jinak než jako bonus nemohu označit poslední věc: Vzhledem k tomu, že ji napsal člověk s obrovskými zkušenostmi z korporátního světa, stávají se *Nápady na ubrousku* i případovou studií jedné „komplikovanější“ firmy. Jinými slovy, na vlastní oči uvidíte, jak můžete takové vysvětlování použít v praxi.

A proto mohu s naprosto čistým svědomím prohlásit: „Když začnu během vysvětlování nějakého problému skicovat jednoduché obrázky, posluchači najednou na vlastní oči vidí, z čeho se problém skládá, kdy vznikl a jak vypadá řešení, které jim navrhuji.“ A to je podle mě věc, která se může hodit každému, kdo musí někdy někomu vysvětlit nějaký problém. Nemyslíte?

Nápady na ubrousku, Dan Roam
Překlad David Krásenský. Brno,
Jan Melvil Publishing, s.r.o. 288 s.
ISBN: 978-80-903912-9-1